

О. О. Данилюк,
аспірант кафедри економічної кібернетики, Вінницький національний аграрний університет

ІННОВАЦІЇ ЯК ФАКТОРИ ПІДВИЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПК

О. О. Danyliuk,
graduate student of cathedra of economic cybernetics Vinnytsia National Agrarian University, Vinnytsia

INNOVATIONS AS A FACTOR IN INCREASING THE EFFICIENCY OF THE AGRICULTURAL ENTERPRISES

Формування інновацій в аграрному секторі економіки України є першочерговим завданням через невисоку конкурентоспроможність вітчизняних підприємств і необхідність прогнозування на перспективу. У статті аналізуються фактори, які впливають на економічну ефективність підприємств аграрного сектора економіки України. Активізація інноваційної діяльності сприятиме підвищенню результативності аграрного виробництва.

Formation of innovation in the agricultural sector of Ukraine is the top priority through not high competitiveness of domestic enterprises and necessity of forecast on prospects. In the article analyzes the factors which are affecting on the economic effectiveness of enterprises of the agricultural sector of Ukraine. Activation of innovation activity will increase for the efficiency of agricultural production.

Ключові слова: інноваційна діяльність, АПК, економічна ефективність, сільське господарство, інвестиції.

Key words: innovation activity, AIC, economic effectiveness, agriculture, investments.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Аграрний сектор України ще не досягнув рівня розвитку країн Європейського Союзу. Агропромислове виробництво відстає за ефективністю від країн Європи. Підвищення ефективності сільського господарства, його конкурентоспроможності на ринках збуту, покращення кількісних і якісних показників виробництва продукції потребують впровадження інновацій. Вони сприятимуть стабілізації стану АПК і підвищенню його ефективності та результативності. Зазначене потребує модернізації й оновлення технічної, технологічної, економічної та організаційної бази усіх сфер агропромислового комплексу України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми розвитку інноваційної діяльності, в тому числі і в агропромисловому виробництві, не залишаються поза увагою вчених. Загальновідомими на сьогоднішній день є також здобутки зарубіжних та вітчизняних наукових центрів щодо результативної моделі розвитку аграрного сектора. Ці проблеми розглядали

західні науковці, зокрема, Ансофф І., Аккоф Р., Друкер П., Хаммер М., Чампі Дж., Масаакі І. та ін. Проблемам інноваційного розвитку присвятили свої праці вітчизняні вчені Бажал Ю.М., Бельський П.Ю., Брик М.В., Гайдуцький А.П., Дацій О.І., Дем'яненко М.Я., Зубець М.В., Кісіль М.І., Коденська М.Ю., Корецький М.Х., Поліщук Н.В., Саблук П.Т., Садиков М.А., Юрчишин В.В., Федулова Л.І., Чупіс А.В. та ін. У працях цих науковців знайшли відображення економічні, політичні, соціально-філософські, психологічні аспекти інноваційної діяльності і моделі розвитку агропромислового комплексу. Але виробничий, науковий та соціальний аспекти інноваційної діяльності підприємств АПК, фактори підвищення її результативності потребують деяких уточнень.

ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою статті є висвітлення авторського підходу до низки чинників, котрі впливають на розвиток АПК, використання яких сприятиме активізації інноваційної моделі розвитку АПК і підвищенню результативності інноваційної діяльності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Збалансована, науково обґрунтована та прогресивна інноваційна політика займає ключове місце в розвитку сільського господарства, тому її впровадження і реалізація на підприємстві є основою підвищення результативності сільськогосподарського виробництва.

Інноваційна діяльність на підприємстві, яка є невід'ємною частиною виробничого процесу, має забезпечити стійкий та стабільний розвиток сільського господарства України. Науково-дослідна робота має спрямовуватись на досягнення позитивних результатів, на виробництво удосконалених або нових конкурентоспроможних товарів чи послуг і трансформуватись в практичну діяльність.

Теоретичні засади причин здійснення, динаміки масштабів інноваційної діяльності, можливих напрямів її розвитку потребують деяких уточнень. Збільшення кількості законодавчих і нормативно-правових актів, численні зміни та доповнення до них не компенсують відсутність системного підходу, концептуальних засад і єдиного структурованого "дерева цілей" державної науково-технологічної та інноваційної політики [1, с. 44].

При дослідженні результативності функціонування певних економічних систем слід мати на увазі три напрями — методологічний, власне теоретичний економічний і теоретико-практичний аспект економічної методології. Щодо третього напрямку в контексті розгляду інноваційної діяльності підприємств АПК, то при дослідженні цієї діяльності можна використати напрацювання Буреннікова Ю.Ю., Поліщук Н.В., Ярмоленка В.О. [2; 3, 4].

Основним елементом інноваційної діяльності є інновація, котра являє собою творчу діяльність, метою якої є отримання сумарного ефекту (економічного, соціального, екологічного, наукового, науково-технічного тощо) за рахунок задоволення потреб суспільства у більш динамічний, ефективний і результативний спосіб через комерційне використання і диверсифікацію нових прогресивних або значно кращих за своїми властивостями видів продукції і послуг, технологічних процесів, форм і методів організації управління в різних сферах суспільного життя, поява яких є результатом інтелектуальної, високотехнологічної і виробничої діяльності людини [2].

Якщо освоєнням інноваційної діяльності надасть перевагу значна частина українських підприємств, то сільськогосподарське виробництво нашої країни зможе не тільки покращити та підняти на новий рівень національний АПК, але й зможе конкурувати на міжнародних ринках. Невеликої частки технічних засобів і обладнання, котрі відповідають європейським стандартам якості та техніко-економічним нормам і якими володіють сучасні підприємства, недостатньо для покращення показників української економіки. На даний час, як зазначає Сіренко Н. М., перспективні напрями й характер здійснення інноваційних процесів в аграрному секторі залежать від державної аграрної соціально-економічної політики [5]. Керівники, інвестори та держава мають бути зацікавлені у розвитку національного АПК і мають бути активними учасниками цього процесу.

Інноваційна діяльність буде результативною лише у випадку комплексного об'єднання фінансових, наукових, комерційних, організаційних, технологічних та соціальних заходів. Незважаючи на те, хто ініціює інноваційну діяльність на підприємстві (інвестор, споживач чи конкурент), у першу чергу, вона має спрямовуватись на пошук нових ідей, товарів, послуг, технологій, вирішення питання пріоритетності інновацій.

Сільське господарство є досить складним і важливим видом діяльності в країні. Воно сформоване з підсистем, зокрема, соціальної, економічної, технологічної, організаційно-управлінської та екологічної. При цьому щодо впливу на виробництво формуються певні групи чинників. За ступенем зазначеного впливу залежно від масштабу і структури виробництва (вид діяльності, окремо взяте підприємство) послідовність цих груп може бути дещо іншою: технологічною, економічною, соціальною, організаційно-управлінською та екологічною [7].

Крім того, ці групи формуються з ряду чинників, серед яких можна виділити техніко-економічні, організаційно-управлінські, юридичні та соціально-психологічні, які в свою чергу можуть як стримувати інноваційну діяльність, так і сприяти її розвитку. Наприклад, техніко-економічні чинники можуть стримувати інноваційну діяльність через відсутність джерел фінансування та через слабкість матеріально-технічної та наукової бази або можуть сприяти процесу розвитку інноваційної діяльності при наявності резерву фінансових і матеріально-технічних заходів [6]. Для підтримання конкурентоспроможності підприємства та його результативної діяльності необхідно враховувати вплив усіх цих чинників на зазначену діяльність.

До того ж, існує низка факторів, які потрібно враховувати при розвитку інноваційної діяльності, які умовно можна поділити на глобальні та локальні. До глобальних факторів, які впливають на формування та розвиток інноваційних процесів в аграрному секторі, можна віднести:

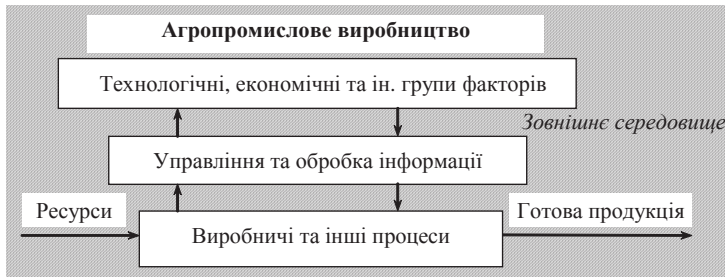
- значну різницю регіонів країни за природно-кліматичними умовами і спеціалізацією виробництва;
- різноманітність видів виробленої сільськогосподарської продукції, продуктів її переробки, значну різницю в утриманні та годівлі тварин, істотні розбіжності у технологічному процесі обробки сільськогосподарських культур;

- наявність різноманітних типів виробництв за формами кооперації, власності, спеціалізації, підпорядкованості, за розмірами;

- високий ступінь територіальної роз'єднаності сільськогосподарського виробництва;
- різний соціально-освітній рівень працівників сільського господарства;

- різноманітність форм і зв'язків сільськогосподарських товаровиробників з інноваційними формуваннями;

- відсутність чітких і науково обґрунтованих організаційно-економічних чинників, які б зумовлювали

Рис. 1. Стратифіковане зображення підприємства аграрного виробництва

Джерело: узагальнено автором.

передачу досягнень науки сільськогосподарським товаровиробникам і, як наслідок, істотне відставання галузі щодо освоєння інновацій у агропромисловому виробництві [7].

До локальних факторів можна віднести:

- відсутність налагодженої системи логістики (без оптимального транспортування та зберігання продукції неможливим стає використання всього потенціалу підприємства);
- цільове використання вторинної сировини для потреб самого підприємства;
- впровадження енергозберігаючих технологій освітлення та опалення;
- впровадження GPS-технологій для відстеження транспортних засобів підприємства та цільового використання енергії та палива.

Більшість цих чинників є керованими. Тому керівник сільськогосподарського підприємства як зацікавлена особа, котра має на меті досягнення високої результативності господарювання, може впливати на той напрям діяльності, який не є гальмуючим для розвитку цього підприємства.

Агропромислове виробництво як складну систему із урахуванням численних факторів і характеристик допомагає описати процес поділу цієї системи на рівні, які характеризують технологічні, інформаційні, економічні та інші аспекти її функціонування — стратифікація. Виробництво продукції сільського господарства ґрунтується на трьох шарах: на виробничому рівні, на рівні управління та обробки інформації, на економічному рівні виробництва з точки зору результативності процесу виробництва (рис. 1).

Складна система сільськогосподарського виробництва і ряд факторів, які враховувались вище, вказують на своєрідність та особливість інноваційної діяльності. Певні інноваційні процеси як складові інноваційної діяльності є серцевиною організації впровадження інновацій на підприємстві.

На шляху здійснення інноваційних процесів підприємству слід обрати варіант, за яким воно буде розвиватись. Це може бути новинка на ринку збуту, прорив, тобто товар або послуга, яка раніше не фігурувала на ринку збуту. Підприємством може бути обраний інноваційний процес, який потребуватиме удосконалення об'єкту інновації, товару, послуги чи власне виробництва. Або може бути обраною певна частина виробництва, котра потребує модифікацій, і сформовано план відтворення бажаних трансформацій.

Усі види інноваційних процесів, якими має керувати спеціаліст з організаторськими здібностями, перед впровадженням мають проходити тестування, економічну експертизу, комерціалізацію, оцінку показників ефективності і результативності впровадження та пристосування до сучасних умов, а також відтворення її спочатку в теорії, а потім на практиці.

Окреслені фактори, котрі обумовлюють стан інноваційної діяльності та сприятимуть її удосконаленню, можуть слугувати елементами концептуальної моделі щодо управління цією діяльністю.

ВИСНОВКИ

Поглиблення теоретичних засад щодо створення та впровадження інновацій в аграрному секторі економіки сприятиме підвищенню конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, ефективного розвитку аграрної галузі. Зазначене потребує окреслення визначальних чинників, які впливають на результативність аграрного сектора економіки України. Системний підхід до дослідження інновацій сприятиме удосконаленню управління інноваційною діяльністю та підвищенню результативності аграрного виробництва. Це дозволить обґрунтувати принципи реалізації оптимального розвитку інноваційних процесів.

Література:

1. Шкворець Ю. Нормативно правове забезпечення наукової та інноваційної діяльності: недоліки і наслідки / Ю. Шкворець // Національна безпека і оборона. — 2004. — № 7 (55). — С. 44—48.
  2. Буренніков Ю.Ю. Управління інноваційною діяльністю в промисловості: сутність, особливості розвитку, шляхи удосконалювання: [моногр.] / Ю.Ю. Буренніков, Н.В. Поліщук, В.О. Ярмоленко. — Вінниця: ВНТУ, 2011. — 184 с.
  3. Ярмоленко В.А. Оценка составляющих результативности инновационной деятельности на основе моделирования: макроуровень / В.А. Ярмоленко, Н.В. Поліщук, Ю.Ю. Буренніков // Власть и гражданское общество. Ежегодник: Выпуск I. — Архангельск-Иваново, 2010. — С. 183—197.
  4. Поліщук Н.В. Властивості системи управління інноваційною діяльністю з врахуванням пріоритетів розвитку / Іоан Русу, Ю.Ю. Буренніков, Н.В. Поліщук // Матеріали міжн. наук.-практ. конф. "Євроатлантична інтеграція України: можливості та перспективи", (Вінниця, 4 березня 2008 р.). — Вінниця: ВТЕІ КНТЕУ, 2008. — С. 112—115.
  5. Сіренко Н.М. Концептуальні засади інноваційного розвитку аграрного сектора економіки України / Н.М. Сіренко // Маркетинг і менеджмент інновацій: науковий журнал. — 2012. — № 1 (5). — С. 234—240.
  6. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент: навч. посібник — К.: КНЕУ, 2003. — С. 26.
  7. Кушнір І.В. Передумови розвитку інноваційних процесів в аграрному секторі економіки / І.В. Кушнір // Інноваційна економіка. — 2012. — № 6. — С. 38—40.
- Стаття надійшла до редакції 14.05.2013 р.*